

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostopnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so pošt. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Vojni smotri Rusije.

Ententa v celoti in tudi nevtralne države po večini zvrčajo krivdo izbruhla sedanje svetovne vojne na Nemčijo in Avstrijo. Angliški in francoski državniki navajajo kaj spretno vpad Nemčije v Belgijo kot vzrok, da so sami pričeli obrambno vojno. Šele pred kratkim je francoski ministerski predsednik Briand rekel, da je Nemčija po doigem pripravljaju skočila Franciji za vrat, da jo zadavi. Popolnoma pa je pozabil Briand, da je Francija nekoliko prej podaljšala dveletno vojaško službo na triletno, svisala rekrutni kontingent in posodila Rusiji v vojne namene dve milijardi. Ententne države so prava nedolžna jagneta, ki še nikoli niso skalile vodice, nikoli se ne pripravljajo na vojno, nikoli imele namena, zavojevati in si osvojiti tuje dežele, dočim so avstrijske in nemške socialiste vodili za nos, češ, da Rusija namerava napadaino vojno proti njihovim sodeželanom. Da se to pojasni, je prav primerno, če pogledamo kaj pravi gostobesedni Miljukov, voditelj ruske liberalne stranke. Dokler so samo avstrijski listi poročali, da je Miljukov trdil, da ima Rusija namen razdeliti Avstrijo, ni bilo to kot dokazilo toliko važnega pomena. Sedaj pa poročajo tudi francoski socialistični listi o izjavi Miljukova:

Po poročilu „Oevra“ z dne 22. maja 1916 je govoril Miljukov poslanaem in častnikarjem: „April mesec 1916 bo vpisan v zgodovino Rusije kot pomemben datum, ker so bili takrat naši odnošaji do alirancev, kolikor prihajajo Dardanele v poštev, urejeni. V svetovnem boju je bil Orient odkazan nam.“ Dalje je še dostavil Miljukov: „Spočetka vojne delavska množica ni spoznala smotrov vojne, mislila je, da gre le za obrambno vojno in da bo zadostovalo, če se sovražnik odstrani, pa bo mir. Ti delavci so se iz nevednosti zmotili, treba jim je stvar pojasniti.“ Po teh besedah soditi je imela Rusija že spočetka vojne osvojevalne namene: Carigrad in Dardanele. Delavci so bili ogoljufani, ker se je delalo tako kakor dela še dandanes Briand v tem, da se delavcem dopoveduje, češ, da gre samo za obrambno vojno. Sedaj se lahko razkrinkamo, pravi Miljukov in delavcem že smemo povedati, da se vojskujemo za to, da kaj osvojimo.

List francoske socialistične opozicije pribija to goljufijo in glasilo francoskih kovinarjev dostavlja, da nima nihče več pravico, da bi se dal v tem času še slepiti. Če je namen političko in gospodarsko uničiti Nemčijo, potem gre za dolgotrajno vojno, gospod Miljukov želi stalno vojno. V tej šalni vojni se toraj spodbuja angleško in francosko delavstvo, naj se da voditi v navdušenju na klavnico, da ustreže imperialističnim smotrom ruskega carizma. Vojna pomeni, pravi „Oevre“, popolno zmago Delcasseeja, ki je bil vedno orodje angleško-ruskega imperializma.

Gostobesednost Miljukova ne dokazuje samo krivdo Rusije, marveč tudi političko goljufijo nad angleškim, francoskim in ruskim delavskim razredom. Nadejati se je, da bo ta izjava Miljukova polagoma precej pomagala k pojasnitvi položaja. Kdor hoče objektivno soditi, ta pač uvidi takoj, kako

resnična je izjava Miljukova. Kdor pa tiči pod vplivi prelepih besed in krivičnega očitanja, ta ne bo sodil drugače, ker drugače soditi ne zna.

Dobički železarskega kartela.

Železarski kartel je minuli mesec vsaj nekoliko odprl svoje knjige avstrijskemu prebivalstvu. Praška železarska industrijska in Avstrijska alpinska montanska družba sta imeli seje svojih upravnih svetov in sta naslednji dan objavili v listih poročilo o sejah, ki pripoveduje meščanskemu čitatelju, kako bogate obresti nosi talent in delo v meščanski družbi. Letno bilanco je izdala pravzaprav le Praška železarska družba. Dosegla je v poslovnem letu 1915/16 po odpisu treh milijonov kron še 15,787.348 K čistega dobička, dočim je dosegla v prejšnjem letu „samo“ 9,812.912 K, tako da presega dobiček drugega vojnega leta oni v prvem vojnem letu okroglo za 6 milijonov kron, ali pravzaprav še za en milijon kron več, ker je bil lanskemu dobičku pripisanih en milijon kron iz poprejšnjega leta. Družba bo razdelila letos 38 odstotno dividendo, to je, za vsako delnico 190 K, dočim je plačala lani 120 K. Proletarca bo zanimalo tukaj, da je imela družba zaposlenih 1. julija 14.220 delavcev, prejšnje leto pa 12.880; med delavci je po poročilu le malo vojnih ujetnikov. Povsem preprosti račun pove, da je napravil povprečno vsak delavec 1103 K čistega dobička, ki ga ne prejme sam, marveč se razdeli med delničarje, kot nagrado za iznajdljivost, da so kupili delnice prav te družbe.

S ponosom konstatuje glavni ravnatelj Kestranek, „da je v vseh predmetih velika konjunkturna leta 1912 skoro dosežena.“

Montanska družba, ki tudi pripada h kartelu sicer ni objavila letne bilance, nam vendar pove polletna bilanca, da ji ni šlo slabše kakor oni. „Ob upoštevanju večjih davčnih dajatev se je vendar zvišal dobiček za okroglo 4 in pol milijona kron.“ Čeprav se ta dobiček ne sme pri računanju celoletnega kar podvojiti, vendar pripominjajo meščanski listi, da utegne znašati dividenda okoli 50 K (48 do 50 K), torej bo skoraj dosegla najvišjo dividendo 52 K leta 1912. Vrhutega omenimo, da je meseca marca t. l. Alpinska montanska družba naznanjala, da znaša čisti dobiček za minulo leto 19 in pol milijona kron (proti 8,800.000 K v prejšnjem letu), v katerem pa še ni všteto poldrugi milijon dobička iz prejšnjega leta. Dividende so določili na 42 K ali 21 odstotkov proti 22 K ali 11 odstotkov leto poprej; razen tega so izplačali na tantjemah 1,578.538 K. Poročilo omenja tudi, da je zaposlenih v podjetjih okoli 2000 vojnih ujetnikov in da je število delavcev večje nego ob mirnem času.

Poročili obeh družb sta zanimivi zlasti zaradi tega, ker sta obe družbi glavni družabniki avstrijskega železarskega kartela, ki se izpopolnjuje vedno bolj in preči, da zavlada nad avstrijskim gospodarstvom. Pač se upira državna uprava spojitvi obeh družb, tako da sta to navidez dve družbi, v resnici pa je razmerje med njima tako iskreno, da se le malo ločita od enotne družbe. Velik del

delnic Alpinske montanske družbe je bilo že dolgo v rokah Praške družbe, nje velikih delničarjev, upravnih svetnikov in ravnateljev in ko je bil pred tremi leti glavni ravnatelj Praške železarske družbe, gospod Kestranek, izvoljen tudi predsednikom upravnega sveta Alpinske družbe, je bilo tudi očitno, da je gospoda dobila v roke s tem obenem tudi gospodstvo nad štajersko in češko železarsko industrijo in s tem obenem tudi nad avstrijskim trgom za železnino.

To gospodstvo pa tiči zlasti v tem, da je parlament leta 1906 temu kartelu na ljubo, to je bila meščanska večina prejšnjega privilegijskega parlamenta, določil za uvoz železa visoko carino, ki varuje železarski kartel pred inozemsko konkurenco in omogoča, da zahteva domača produkcija od konzumentov ogromne cene, podražuje orodje in stroje za industrijo in kmetijstvo ter stroške za stavbe. Carina na železnino je najvažnejši vzrok, da so izdelki iz železa tako dragi že ob mirnem času, obenem pa tudi tlačijo železarski kartel razvoj industrije.

Socialni demokrati so vedno spodbujali meščanske stranke na boj zoper premoč železarskega kartela. Uspeha ni bilo drugega, kakor da so meščanske stranke tuptam pritjevale. Velika napaka je bila že to, da so 1901 meščanske stranke dovolile visoko carino na železo; napaka se ne bo dala popraviti nikdar več.

Leta 1908 so predlagali socialni demokrati, da naj se veletrgovina z želenom podržavi (predlog s. Beera), da se s tem gospodstvo kartela odpravi in olajša razvoj narodnega gospodarstva. Predlog ni prišel niti v razpravo. In pri posvetovanjih o nagodbi z Ogrsko je predlagal s. Seitz, da naj se črta iz carinskega tarifa carino na železo, žito, živino in premog. Meščanske stranke so tudi ta predlog odklonile. Oktobra meseca 1911 so predlagali socialni demokrati iznova v svojem draginskem predlogu, da naj država monopolizira veletrgovino z železom in ukrene tudi drugače kaj zoper oderuštvo, ki ga pospešujejo karteli. Predloge je sicer draginski odsek sprejel, zbornica, med njimi nemški nacionalci in krščanski socialci, ga je odklonila. Z nikakor neopravičeno ironijo — pravi tajnik Dunajske trgovske zbornice dr. Pistor v svoji knigi o „Narodnem gospodarstvu Avstroogrske in sporazumu z Nemčijo“: — „Železarski kartel je vzoren zgled za to, da industrija, ki se pod velikopoteznim vodstvom dobro organizira, more takorekoč vlado in parlament prisiliti, da varuje interese tiste industrije v posebni meri.“ Ali je vodstvo železarskega kartela velikopotezno ali ne, o tem se ne bomo prerekali. S stališča dobičkarstva utegne biti to res, toda socialni demokrati niso bili med uni, ki bi se bili dali prisiliti, da bi varovali interese železarskega kartela. Edini so nastopali proti kartelu kakor proti kartelom sploh.

Kaj določa vojna naredba glede pravic vpoklicanih članov bratovskih skladnic.

Dne 15. septembra 1916 je izšla cesarska naredba, ki določa pravice članov bratovskih skladnic, ki so bili klicani v vojaško službo. Tu navajamo najvažnejše.

Članom bratovskih skladnic, ki so bili v vojaški službi, in vstopijo po opravljeni vojaški službi vsaj v štirih mesecih v kako bratovsko skladnico, se mora priračunati do vojaške službe dotekla karenčna doba.

Če vstopi član bratovske skladnice v navedenem roku v delo pri rudniku, pri katerem je bil ob vpoklicu zavarovan za provizijo, ostanejo vse njegove pravice v veljavi v onem obsegu, kakor jih je imel ob početku vojne (dne 25. julija 1914) oziroma pozneje, kadar je bil vpoklican, čim je vstopil zopet v rudnik, in sicer ne glede na njegove pravice po § 9. odst. 2, brez zvišanja prispevkov in ne da bi kaj doplačal.

Če vstopi član bratovske skladnice v delo pri drugem rudniku v omenjenem roku, tedaj se mora pri novi bratovski skladnici računati pristopna starost, prispevek in pravice do bratovske skladnice po 25. juliju 1914 oziroma po dnevu vpoklica.

Če gre član bratovske skladnice k drugemu, ker ni bil sprejet pri prejšnjem rudniku vsaj v tisto kategorijo, v kateri je bil pred vpoklicem, sme pri novi bratovski skladnici svoje provizijsko zavarovanje nadaljevati po gorenjih določilih, ali pa ostati zavarovan pri provizijski blagajni, ki ji je pripadal ob vpoklicu. V tem primeru ohrani član pravico do provizije zase, za vdovo in sirote, ki jih je imel ob vpoklicu; ti bratovski skladnici mora odračunavati rudnik svoje prispevke in članove. Pri novem rudniku mora pa biti član zavarovan za bolezen.

Provizionistom bratovske skladnice, ki so poklicani v vojaško službo, se sme ustaviti provizija le tedaj, če se dokaže popolna pridobitna zmožnost v smislu pravil bratovske skladnice.

Če postane član bratovske skladnice invalid zaradi vojaškega službovanja v teku enega leta potem, ima pravico do invalidne provizije 200 kron na leto pri oni bratovski skladnici, pri kateri je bil član ob vpoklicu, čeprav še ni dosegel karenčne dobe. Če ima član pravico do višje provizije, ko postane nezmožen za pridobitev, mu gre provizija v zmislu zakona ali pravil.

Deležni del, ki presega glavnico za odmerjeno rento, se mora članu izplačati. Vojaške preskrbne pristojbine ne pridejo pri odmeri provizije v poštev.

Provizija spada članu takoj po končani vojaški službi, če ne dožene postopanje pri provizioniranju opravičenega poznejšega roka.

Svojci (žene in otroci) v vojni padlega ali v vojaški službi umrlega člana bratovske skladnice imajo pravico (če član tudi še ni dosegel karence) do provizije za svoje, ki bi jim šla po pravih bratovske skladnice, če bi bil pokojnik umrl 25. julija 1914 ali kadar je bil vpoklican. Vojaške pristojbine se ne smejo vračunavati. Iste pravice imajo svojci (žene in otroci) pogrešanih in vojnih vjetnikov, dokler se ne povrnejo.

Pravica do provizije nastopi z dnem, ko nastopi pravica do vojaške preskrbnine.

Te ugodnosti pa ne veljajo, če član iz nemarnosti, zamudi pravice do vojaške preskrbnine.

Rezervni delež se med vojaškim službovanjem in še štiri mesece potem ne sme izplačati članom bratovskih skladnic. Če se to zgodi kljub temu, veljajo naslednji predpisi cesarske naredbe.

Pri izplačevanju zgoraj navedenih provizij se morajo izplačani rezervni deleži zaračunati, in sicer največ po četrtino mesečne provizije. Enako se mora postopati v podobnih slučajih, če je član bratovske skladnice padel ali se pogreša.

Če vstopi član bratovske skladnice, ki se mu je proti predpisom že izplačal rezervni delež, v navedenem roku v delo pri rudniku, kjer je bil član bratovske skladnice ob vpoklicu, ima pravico do gorenjih ugodnosti le, če povrne dvignjeni rezervni delež; s člani bratovske skladnice, ki so dvignili rezervni delež, in vstopijo pri drugem rudniku, se ravna kakor je omenjeno v četrtem odstavku. Tudi ti člani morejo zahtevati, da se upošte-

vajo njih provizijske pravice, če povrnejo dvignjeni rezervni delež. Na zahtevo jim dovoli bratovska skladnica primerne mesečne obroke.

Zaradi teh ugodnosti nastalo obremenitev bratovskih skladnic nosijo rudniška podjetja, ki jo poravnajo najdalje v 25 letih. Glede pokrivanja te obremenitve sklepata ministrstvi za notranje stvari in finance.

O provizijah in povračilih rezervnih deležev v zmislu te naredbe, sklepa v ta namen izvoljeni odbor, ki posluje tisto dobo kakor odbor bratovske skladnice. Načelnik mu je predsednik bratovske skladnice ali njega namestnik. Poleg tega pa voli vsaka kurija po dva odbornika in po enega namestnika. Pritožbe proti sklepom tega odbora so dovoljene na razsodišče bratovske skladnice.

Osebe, ki so zaposlene med vojaškim službovanjem v poslih, ki so podvrženi v zmislu zakona zavarovanju in jih rudniški podjetnik redno plačuje, morajo biti zavarovni pri pristojni bratovski skladnici.

Naredba velja za vse rudarje, ki so zaposleni med to vojno v Avstriji ali Nemčiji.

Naredba velja za nazaj do 25. julija 1914. Večjih pravic, ki jih bratovske skladnice dovoljujejo, se ta naredba ne tiče.

Svetovna vojna.

Prav nič še niso ponehale velikanske operacije v splošnem na bojiščih svetovne vojne.

Italijani so po zadnji ofenzivi nekaj časa skoro mirovtili na soški fronti, nasprotno so pa ljuto napadali na Tirolskem. Sedaj se pripravljajo Italijani na novo ofenzivo na Krasu, kakor poročajo švicarski listi iz Italije.

Italijanska poročila slikajo priprave za to novo ofenzivo za izredno velike in deloma nastopijo v njej povsem sveže čete. Zlasti se polaga važnost na kolikor mogoče veliko ojačenje artiljerije. Cel teden že vozijo vlaki nepretrgoma čete in municijo na fronto. Nakopičene so ogromne množine municije za težko artiljerijo. Tako naznanjajo švicarski listi po vestih iz Italije pričetek nove, to je osme ofenzive. Artiljerijski ogenj je posebno ljut in traja tudi ponoči, kar priča, da težišče ofenzive ostane na Krasu, pričakovati pa je najbrže tudi silnih sunkov pri Gorici, pri Plaveh in ob tolminskem mostišču. Strašni boji se torej obetajo zopet na goriških tleh, naznanjajo jih tudi letaki iz italijanskih zrakoplovov.

Za ta napad so se avstrijske čete pripravile in čeprav bo huda nova bitka, Italijani vendar ne bodo želi uspehov, kakršne pričakujejo od te svoje akcije.

Italijansko artiljerijsko delovanje se je razširilo zadnje dni na vso soško fronto in traja ponoči in podnevu.

Na **ruskem** bojišču se vrše zlasti v Voliniji krvavi boji, deloma tudi v Galiciji. Vojni poročevalci pravijo, da je na okoli 40 kilometrov dolgi bojni črti napadalo do 200.000 Rusov sedemnajstkrat naše postojanke. A tudi ta strašni naval je Rusom ponesrečil. Rusi so izgubili v teh bojih najmanj 40% moštva.

Boji v Karpatih so nekoliko ponehali, ker jih ovira zimsko vreme, ki je tam nastopilo, ali pa je šel del ruske armade Rumunom na pomoč.

Vsekakor bodo pa boji na tem bojišču za letos v doglednem času popustili na silovitosti.

Ujeli so zadnje dni nad 4000 ruskih vojnih ujetnikov na gališkem in karpat-skem bojišču. Ruska ofenziva traja že štiri mesece.

Rumunija nima sreče. Udrla je na Sedmograško in že bila prepričana, da je dosegla veliko zmago. Ko so začele avstrijske in nemške čete nastopati ofenzivno, se je pa pokazalo, da je akcija na Sedmograško pravzaprav ponesrečena. To se

je izkazalo na južnem Sedmograškem, kjer so Avstrijci zapodili Rumune čez Vulkanski prelaz v Transilvanskih alpah. Nato se je pričela velika bitka pri Sibinju, kjer so bili Rumuni občutno poraženi. Ujetih je bilo okoli 3000. Zajeli so tudi 13 topov, 10 železniških strojev in 300 železniških voz municije ter mnogo vojnih potrebščin. Pri Sibinju so odrezali za hrbtom železnico v Rumunijo; Rumuni so pobegnili v hribovje.

V Dobrudži se neprestano vrše boji. Rumuni in Rusi zbirajo vojaštvo. Pač pa se je posrečilo Rumunom, da so prekorčili južno od Bukarešte in ne daleč od Ruščuka Dunav in prepeljali nekaj čet na bulgarska tla. Ta eksperiment jim ne bo koristil, zakaj avstrijski dunavski monitorji so jim podrli za hrbtom pontonski most. Tudi vodstvo dobudžke armade poroča, da ta vpad ne more motiti bulgarskih in nemških operacij proti Rumuniji.

Boji v Transilvanskih alpah v Sibinjski gorski skupini se nadaljujejo. Z juga prihajajoče rumunske čete se zama trudijo prebiti naše prednje postojanke v tem gorovju, kakor tudi v prelazu Veres Toronya. Črta naše fronte gre potem preko globoke doline Alute v gorovje Fogaras od tam zopet v široko sedmograško dolino Alute zapadno od Forgarasa, kjer drugič seka Aluto proti severu, zapadno mimo Baranyakuta (Bekoktut), mimo Kezda, zapadno od Szeke ly Udvarhelyja, mimo Baranyakuta (Bekoktut), mimo Kezod Olah Toplice v Vzhodne Karpate.

»Kölnische Volkszeitung« piše: Hitreje, kakor si je kdo mislil, je prišlo nad Rumunijo. Če odračunamo veliki vojni plen in število vjetnikov iz bitke pri Sibinju, so izgubili Rumuni do sedaj 606 častnikov in 34.547 mož vjetih in 185 topov in 91 strojnih pušk ter 2 zastavi vplenjeni.

Na **Balkanu** bi ententa rada pretrgala zvezo med Evropo in Carigradom. Namen imajo priti do železniške proge, ki vozi direktno takorekoč od Berlina pa do Bagdada. Zato ti velikanski napor, da bi pretrgali zvezo med osrednjimi državami.

Bulgarija se seveda brani s svojimi zaveznicami Rumunov in Rusov. Sarraill bi rad zaposlil Bulgare na jugu v Macedoniji, zato pošilja Srbe, Italijane in Francoze proti desnemu bulgarskemu krilu, to je v okolico Florine na višini Kajmakčalan. V Macedoniji so se vršili tudi boji ob Vardariju, Strumi, Doiranskem jezeru, a uspeha Sarraill ne more beležiti.

Vsa takozvana Solunska ofenziva kaže, da ima Sarraill razmeroma malo čet in komaj čaka, da bi mu prišli Grki na pomoč.

O položaju na Grškem ni jasnih poročil. Verjetno je, da je na otokih ustaja, da Venizelos neti vojno, skoraj gotovo pa je, da na Grškem v splošnem še niso za vojno na strani entente. Kakšne vzroke imajo Grki za svoje postopanje pa je znano popolnoma le — diplomatom. Razni listi poročajo, da je ententa podala Grčiji ultimatum.

Kljub velikanskim žrtvam in ogromnem vojevanju na **francoskem** bojišču, se boji nadaljujejo z veliko energijo. Angležji v teh bojih sploh nimajo očitnih uspehov; energičnejši so francoski napadi, a tudi le z neznatnimi uspehi na terenu. Na vsak način hoče ententa prebiti nemško bojno črto. »Secolo« poroča iz Pariza: Bitka ob Sommi še ni dospela na vrhunec. Zavezniki so resno odločeni, nadaljevati vojno brez konca tako dolgo, da bo ena izmed bojujočih se vojsk uničena. Silni francoski in angleški sunki imajo za cilj Bapaume in Peronne, kar naj bi imelo za posledico umaknitev nemške fronte na severu. Po zavzetju teh dveh krajev bodo izvršili Francozi baje nov silen sunk pro-

ti Noyonu, ker gre fronta na tem delu najbližje proti Parizu. Najsilnejši sunki se vrše v smeri na Baupame med Le Sarsom, ki je še v nemških rokah, in cesto Ligny-Thillois, dva in pol kilometra južno od Baupama. Med Le Sarsom in Eaucourt l'Abayejem se je Angležem posrečilo, v ozkem jeziku prodreti proti severu.

Nemce čakajo tukaj, če so te napovedi resnične, še hudi boji, na katere so pa tudi sami že pripravljeni.

Več poletov so napravili zopet Zepelini na Angleško. Sploh se pa na tem bojišču vrši silno veliko zračnih bojev. V treh dneh so Nemci izgubili 7 letal, Angleži in Francozi pa blizu 30.

Žrtve so velikanske; nad pol milijona so imeli zavezniki izgub v dveh mesecih.

Z drugih bojišč ni posebnih novosti.

Domači pregled.

Preloženi vpoklici na vojaško službovanje. Pred nekaj dnevi je bil na 2. oktobra določeni nastop vojaške službe letnikov 1871. do 1866. preložen. Razglašajo pa domobrantsko ministrstvo, da je preložen tudi vpoklic letnikov 1892. do 1890. in 1884. do 1880., kateri letniki bi morali nastopiti vojaško službo dne 10. oktobra. Določeni so novi termini, in sicer morajo vojaško službo nastopiti letniki 1871. do 1866. dne 3. novembra 1916, letniki 1892. do 1890. ter 1884. do 1880. dne 16. novembra 1916. Posamezniki iz teh letnikov bodo še prej kakor 16. novembra vpoklicani s posebnimi vpoklici.

Umrl je dne 4. t. m. namestnik deželnega glavarja na Kranjskem Leopold grof Lichtenberg v 63. letu. V deželnem zboru je bil zastopnik kranjskih veleposestnikov.

Črna. Z drevesa je padel rudar Fr. Strmčnik v Peci. Ponesrečenca so prenesli v bolnišnico bratovske skladišnice, kjer je umrl. Dne 26. septembra je bil njegov pogreb.

Tovarnar Karl Polak v Ljubljani je dal za vojne vdove in sirote s Kranjskega 200.000 K, za penzijski zaklad za svoje uslužbenke pa tudi 200.000 K. Polak ima velike tovarne za usnje v Ljubljani in na Gorenjskem.

Nove poštno pristojbine veljajo že od 1. oktobra 1916. Na pisma moramo dajati znamke za 15 vin., na dopisnice za 8 vin., na razglednice za 10 vin. Za nenarne nakaznice do 50 K znaša poština 20 vin. Na vse to treba paziti, da ne bodo prejemalci plačevali globe.

Zvišanje cen sladkorja. Izšla je ministerialna naredba, ki podaljša delovanje sladkorne centrale počeni s 1. oktobrom t. l. tudi za poslovno leto 1916 do 1917. Sladkorna centrala ima skrbeti za preskrbo sladkorja za tuzemski konzum in vojaško upravo. Obenem vseuje ministerialna naredba tudi uravnavo cen sladkorja za leto 1916/17. Najvišje cene za sladkor v prodaji na drobno ima določiti politična deželna oblast ali z njenim dovoljenjem politična okrajna oblast, kar se bo zgodilo šele 12. t. m., to je v času, ko bo na trgu že blago iz nove poslovne dobe. — Nove tovarniške cene so v veljavi od 1. oktobra. Toda vsled tega se ne podraži takoj sladkor, ki je že v prometu ali ki pride v kratkem v promet za konsum. Ves sladkor, ki je že v rokah veletrgovcev ali prodajalcev na drobno, ki ga je nakazala sladkorna centrala do zadnjega septembra, tudi če se še nahaja v tovarni, se mora prodajati po starih cenah. Uravnava porabe sladkorja ostane za sedaj neizpremenjena in tudi sladkorne karte še ostanejo. Cena za 1 kg sladkorja v prodaji na drobno se bo zvišala za 10 do 12 vin.

Tržaški »Lavoratore« je priobčil članek, v katerem pravi: Medsebojni odnosi med Slovenci in Italijani v naših krajih niso bili doslej nič drugega nego neprestana vrsta namenjenih in nenamenjenih nespornostim in zmot. Ta dva naroda, ki sta si tako blizu, takorekoč v isti hiši, se poznata v svojem življenju in zgodovini manj kakor zelandski prebivalci z ljudstvi ob ekvatorju. Treba se definitivno osvoboditi starih vplemenelih predsodkov... Slovenska zgodovina je poučna in zanimiva, hitri trgovinski razvoj tega številno majhnega naroda si je pridobil zavidljivo finančno moč potom najmodernejšega bančnega in gospodarskega delovanja, slovenski narod je smatrati za resen gospodarski faktor... Slovenski narod si je ohranil kljub temu, da je bilo njegovo intelektualno življenje skozi stoletja zatirano, svoj jezik čist in krepak, ohranivši vse znake stare slovenščine, tako da je še sedaj ključ umevanja vseh drugih slovanskih jezikov. Od protestantske dobe se je razvila prava slovenska književnost, ali proizvode slovenske književnosti tako malo pozna latinski svet. Kdo ve kaj o Cankarju, slov. Guyju de Maupassantu, o Zupančiču, Aškercu, Kristanu in njegovem čudovitem dramatičnem delu »Samosvoj«, kdo kaj o Ketteju, o Aleksandrovi, Leopoldiju jugoslovanske poezije, o Prešernu, Vodniku, Jurčiču, Krsniku itd.? Dalje omenja vrsto slovenskih učenjakov Miklošiča, Kopitarja, Čopa, Vego, Pleteršnika. »Pravijo, da treba poznati njegove pesnike, ako hočemo ljubiti kak narod.« Zato priporoča člankar, naj si izobraženi italijanski duhovi poiščejo pravo pot v spoznavanje in ocenjevanje slov. slovstva in zgodovine in želi, da bi plemeniti poskusi za pobratenje narodov v teh krajih obrodili najlepši sad. — Ta posnetek članka v našem bratskem tržaškem listu je prinesla tržaška »Edinost«. Socialni demokrati smo zastopali vedno to stališče.

Avstrijski državni zbor in delagacije. Glede sklicanja državnega zbora si stranke niso edine. Krščanski socialci niso za sklicanje; nemška nacionalna zveza je sicer sklenila načelo, da se naj skliče državni zbor, a večina vendar ni za to. Socialni demokrati so za sklicanje; poroča se, da so tudi slovenski klerikalni poslanci za to. Poslovna doba državnega zbora bo kmalu minila; treba bo nove volitve. Vobče prevladuje mnenje, da vlada državnega zbora ne bo sklicala, ker pozna razpoloženje politikov. Zlasti se pa sme to pričakovati, ker stoji min. predsednik grof Stürgkh na stališču, da funkcija delegacije ne ugasne, če so delegati izvoljeni, toliko časa, dokler se ne sestane državni zbor, da jo iznova izvoli. Prej je bil namreč običaj, da je delegacije volil državni zbor vsako leto. Vlada bo torej najbrže sklicala le delegacije, če se ji bo zdelo, da to dopuščajo politične razmere. Stranke pa tudi v tem zmislu ne stavijo zahtev, ki bi dale povod, da bi se vlada odločila za sklicanje delegacij po naziranju grofa Stürgkha. Verjetno je, da bo vlada, čim mine legislativna doba sedanjega parlamenta, državni zbor razpustila in bomo imeli nove volitve, ko nastopijo zopet normalne razmere. — Predsednik poslanske zbornice sklicuje na 23. dan oktobra podpredsednike na posvetovanje. Isti dan bodo tudi posvetovanja voditeljev strank.

Na Ogrskem delajo priprave za peto vojno posojilo.

Za potovanje v inozemstvo so izšli novi predpisi. Potni list se sme glasiti v bodoče le na eno osebo (izvzemši otroka pod 10 leti), so le eno leto veljavni ter se sme ž njimi le trikrat potovati čez avstrijsko mejo. Podrobnosti so razvidne iz ministrske nardbe z dne 16. septem. 1916.

Dr. Teodor v. Kathrein umrl. Dne 2. oktobra je umrl v Innsbuku baron Kathrein v 74. letu svojega življenja. Kathrein je bil pravi tirolski klerikalec iz prepričanja, kar mu je tudi pripomoglo do obšernega spoštovanja. Mož ni bil politični pobožnjak, bil je politik stare šole, ki je postopoma dosegel ugledna mesta. Bil je deželni odbornik Tirolski, državni poslanec, deželni poslanec in nekaj časa tudi predsednik državnega zbora, izvoljenega po prejšnjem kurialnem volilnem redu. Zlasti se je trudil tudi za versko šolo. Od leta 1904. pa do svoje smrti je bil tudi deželni glavar na Tirolskem.

Svetovni pregled.

Rumuni so zopet zapustili levi breg Dunava pri Ruščuku, ki so ga bili prekorčili z vojaštvom, da bi napadli Dobrudžko armado v hrbet in Bulagrijo.

Konferenco socialistov aliranih držav nameravajo sklicati meseca januarja 1917.

Grško ministrstvo je odstopilo. Ostala sta le ministrski predsednik in minister za zunanje stvari.

Holandski rudarji so stavili zahteve v posebni spomenici na rudniške posestnike.

Abesinski prestolonaslednik odstavljen. Abesinski velikaši so odstavili 20letnega prestolonaslednika Lia jeassu ter proglasili za cesarico hčer umrlega cesarja Menelika princezino Uisero Zeoditu. Iz te revolucije na dvoru se najbrže razvije nova vojna, ki utegne biti jako ugodna prilika za Angleže ali Italijane, da se vmešajo.

Ameriške volitve. Sedaj se vrše v Ameriki v Zedinjenih državah volitve. Dosedanjemu predsedniku Wilsonu preti nevarnost, da ne bo več voljen predsednikom; podlegel je nasprotniku celo v volilnem okraju, kjer je bil zadnjič izvoljen. Izid volitev se steče najbrže ugodno za predsedstvenega kandidata sodnika Hughesa. Amerikancem torej Wilsonova politika ne ugaja.

Lloyd-George o koncu vojne. Angleški vojni minister Lloyd-George je nekemu časnikarju povedal svoje nazore o zadnjih mirovnihih vesteh. Govoril je kar športno: Nemčija se je odločila, da se hoče bojevati z Angleško, dokler ne bo eni ali drugi narejen konec. Skrbeli bomo za to, da ji bo ustrezno. Boj bo trajal do razbitja. Ves svet, tudi nevtralc, ki jih vodijo najplemenitejši človeški nagibi, naj vedo, da vmešavanje od zunaj ne pride v poštev. Angleška ni prosila nikakega posredovanja, ko ni bila pripravljena za boj, dokler ne bo pruski vojaški despotizem uničen. Prijatelji Nemcev niso prelili nobene solze, ko je šlo na bojišče na tisoče angleških državljanov, katerih vojaško vežbanje je trajalo le nekaj mesecev in ki so bili tam pokošeni, bombardirani in s plinom zastrupljeni. Zdaj pa imajo isti ljudje solze v očeh pri misli, kaj da se zgodi. Suhih oči so gledali na rane prvega neenakega boja. Nobeno klanje, nobeno trpljenje, ki še more priti, ne more biti hujske od trpljenja teh mrtvih zaveznikov, ki so morali ob začetku občutiti celo silo pruskega vojnega stroja. V angleški odločitvi, nadaljevati boj do popolnega premaganja, tiči več, kakor sama naravna želja po maščevanju. Proti njej govori nečlovečnost in neusmiljenost predstojčega boja. Ta pa se ne more primerjati z neusmiljenostjo, ki bi se zgodila s tem, da bi zdaj vojno končali, dokler je civilizacija ogrožena od istega sovražnika. Če tudi zdaj še ne vidimo, kdaj bo konec vojne, vendar nimamo nobenega dvoma, kakšen bo konec. — A Francija, je vpraša časnikar, ali je ravno tako odločena,

voditi boj do konca? Ali se tudi misli bojevati, dokler ne bo mogoče Nemčiji diktirati pogojev miru? — Na ta vprašanja je po daljšem premišljevanju Lloyd-George odgovoril: Svet se še ni naučil ceniti velikost in občudovanja vredno plemenitost Francije. Pri Angležih bo armada športni duh poživila do zadnjega trenutka, pri Francozih bo goreča domovinska ljubezen vzdrževala armado do cilja, ne da bi vprašala, kdaj bo konec. — In Rusija? je vprašal časnikar. — Rusija se bo borila do smrti, je odgovoril minister. Rusija se je počasi zbudila, a se bo ravno tako počasi pomirila glede tistih, ki so jo prisilili v to težko vojno in ne bo pozabila, udariti v trenutku, ko se to najmanj pričakuje. Ne, izmed zaveznikov se ne bo nihče izneveril. Nikdar več, to je naš bojni klic. Trpljenja in bolesi se pri nas množe. Prihajam z bojišča na Francoskem. Mislim sem, da sem na vratih pekla, ko sem videl mirijade mož, ki so šli v gorečo peč in videl, ko so se eni vrnili pohabljeni in taki, da jih ni bilo več spoznati. Te strahote se na svetu ne smejo več ponoviti. Sredstvo, temu narediti konec, je, da se provzročiteljem tega zločina proti človeštvu naloži taka kazen, da bo izkušnja, ponoviti tako početje, izgnana enkrat za vselej iz src tistih, ki vladajo in ki imajo pokvarjenega duha. To je, kar hoče Angleška.

Nemški državni kancler Bethmann-Hollweg je govoril v državnem zboru. V svojem govoru je zlasti naglašal, da je pravi sovražnik Anglija, ki najtrdovratneje odklanja vsakršen sporazum. Proti takšnemu sovražniku, pravi kancler, treba porabiti vse pomočke, da se ga premaga. Anglija hoče vojno podaljšati, ker želi, da izkvrave države na kontinentu. Le na tak način, misli Anglija, je mogoče utrditi njeno svetovno gospodstvo. O Franciji je kancler govoril jako prizanesljivo, ter zanikal, da bi se Nemčija kdaj umešavala v notranje ruske razmere, ali da bi celo odgovarjal ruskega cara, da naj ne uvaja konstitucionalizma. — Listi povdarjajo, da je bil tokrat kanclerjev govor resnejši in da odseva iz njega neomajano zaupanje v končno zmago.

Nevarni „Labour Leader.“ Pred dveh meseci smo poročali, da „Labour Leader,“ glasilo angleške neodvisne stranke, nehale izhajati. Sedaj pa izvemo, da list še izhaja, a angleška vlada je prepovedala pošiljanje lista na evropsko celino. V parlamentu so rekli, da list preveč zagovarja interese Evrope. — Odkrita beseda torej ne ugaja Angležem.

Vestnik organizacij.

Sodrugom blagajnikom in drugim funkcionarjem skupin in vplačevalnic Unije rudarjev. Opozorjamo vse sodruge funkcionarje, da velja vsled naredbe, ki je vstopila 1. oktobra 1916 v veljavo, za vse pošiljatve novi poštni tarif ter da je treba vse pošiljatve frankirati po novem tarifu, ker sicer mora prejemalec plačati dvojno poštnino kot globo. Primerno je, če dajo sodrugi pisma z obračuni pri pošti prej stehitati in jih šele potem primerno frankirajo in odpošljejo. — Za pisma velja sedaj tale poštnina: Do 20 gramov (namesto dosedanjih 10 vin.) 15 vin. in za vsakih nadaljnjih 20 gramov po 5 vin. več. Dopisnice morajo biti frankirane z znamko 8 vn.; na dosedanje dopisnice se mora nalepiti še znamka za 3 vin. — Denarne nakaznice, ki so bile doslej frankirane z znamko za 10 vin. se morajo sedaj frankirati do zneska 50 K z znamko za 20 vin; zato naj se porabljajo raje položnice poštne hranilnice za denarne pošiljatve.

Unijsko vodstvo.

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Čaj ki ne potrebuje **SLADKORJA** ako se pri-dene čaju „Sida-medeni prašek“ ali pa „Sida-limonadni prašek“ dve do tri kavne žlice Sida praška na skodelico čaja. 1 zavojček „medeni“ stane 35 vin. in „limonadni“ pa 40 vin. Po pošti se pošilja najmanj 12 zavojčkov po povzetju. Za otroke jako priporočljivo, za vojake, izletnike in za domačo rabo. Naroča se pri **JOS. BERDAYS LJUBLJANA 5. Zeljarska ulica.**

Za prekupce in trgovce pri večjem naročilu popust.

Rudarski koledar za leto 1917

izide prav kmalu. Cena mu bo K 1.20 po pošti 10 vin, več. Vsebina bo bogateja nego je bila lani. Organizacije in zaupnike vabimo, da koledar čimprej naroče pri: „Založba delavskih žepnih koledarjev“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 6. I.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica šte. 6.
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za šole in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg šte. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanov
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Breskvar Viktor	1.—3. pop.		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4. pritličje
Dr. Kraigher Alojzij	1.—3. pop.		Poljanska cesta 18/I.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih, Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopiju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Za člane:
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotredž, Aržiše St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Rudolf Repič, Št. Vid pri Zatični	od 9. do 11. ure	V sodnem okraju Višnjagora

Člani iz občin Zagorje, Kotredž, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

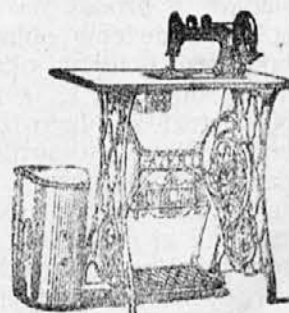
Načelstvo.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe za-
stonj in franko.